

כינוס עמותת דורות ההמשך

מוצאי יום הזיכרון לשואה ולגבורה תש"ע – 12 באפריל 2010

על הגבורה: שמירה על צלם אנוש, הישרדות ולחימה בשואה

במוצאי יום הזיכרון לשואה ולגבורה תש"ע, 12 באפריל 2010, כינסה עמותת דורות ההמשך את הכנס השנתי של העמותה, ב"צוותא" בתל-אביב. נושא הכנס היה: **על הגבורה: שמירה על צלם אנוש, הישרדות ולחימה בשואה.**

הכנס, בו השתתפו כ-300 איש, נפתח בטקס מרגש של "לכל איש יש שם", הקראת שמות בני משפחה של חברי העמותה אשר נספו בשואה. לאחריו, על פי מסורת העמותה, הדליקה אורית ארנברג, בת הדור השלישי וחברת הוועד המנהל של העמותה, את ששת נרות הזיכרון לזכר ששת המיליונים. בהמשך, גם כן לפי המסורת שהתגבשה כבר בעמותה, קרא חבר הוועד המנהל והיו"ר לשעבר ד"ר יוסי שוב את ה"נזכור" של העמותה. המשורר יעקב ברזילי הקריא את שירו "כשנפגשו ארבעה דורות". הכנס הופק והונחה על ידי חברת הוועד המנהל בילי לניאדו.

דברי יו"ר העמותה, מר שמואל סורק

יום השואה הוא יום קשה לבני דורות ההמשך, שחיו וחיים עם השואה בבית, דרך הוריהם הניצולים. סקירת התפתחות הגישה לשואה בישראל במשך השנים עוברת מן ה"כצאן לטבח" של שנות ה-50, דרך נקודת המפנה של משפט אייכמן, המכה לישראל הגאה של מלחמת יום הכיפורים ועד להבנה דהיום עד כמה גבורה הייתה בהישרדות, בשמירה על צלם אנוש, בקיום סדר יום בגיטאות, כדי לשמור עלינו כעם וגם על כל אדם כאדם. ברור לנו – בני דורות ההמשך – כי במסגרת מפעל ההנצחה יש להנציח גם את העובדה כי גם מן השפל הנוראי ביותר של אבדן משפחה, תרבות, בית, הצליחו הניצולים לשקם את חייהם ולהקים דור שני ושלישי. זוהי גבורה של מוסר וערכים, שאנו מנסים להנחיל הלאה.

דברי יו"ר ארגון הפרטיזנים ולוחמי המחתרות, מר ברוך שוב

מר שוב בירך את העמותה, הוועד המנהל שלה ויושב ראשה על פעילותם וציין כי היה על יד ערש היוולדה של העמותה וגאה בעשייתה. הוא אמר כי הגבורה הינה רחבה בהרבה מאשר לחימה עם נשק ביד. בתחילת שנות המדינה נהגה בארץ אפליה לרעה של הלא-לוחמים, עד כדי התייחסות אליהם כאל אבק אדם. במהלך השנים הבנו כי הגבורה הייתה לא רק בנטילת נשק אלא גם בסיכון הנפש, ואפילו בגניבת לחם כדי להציל ולהינצל, בלימוד ובהוראה, בכל אקט של העזה להרים ראש נגד הנאצים. בשנים האחרונות, ישנה התייחסות לנושא גם דרך מסעות בני הנוער לפולין. כמובן שיש חשיבות למסעות אלה, אך האם זה כל מה שאנו יכולים להנחיל להם ממורשת השואה? חשוב ללמד את בני הנוער גם את המוסר של היהודים שהלכו למוות ואת שמירתם על הדת היהודית. ברוך שוב המחיש את דבריו תוך מתן דוגמאות מחייו הפרטיים בגטו וילנה ובפרטיזנים. הוא אמר כי צריך לשתף את בני הנוער בבחירות הבלתי-אפשריות שחוו בני דור השואה וסיים בקריאה למחנכים, לסוציולוגים ולפסיכולוגים לקיים דיונים כאלה, אשר יהוו חינוך על השואה לא פחות מאשר המסעות לפולין.

"לכל איש יש שם"

הביטוי חשוב, עמוק, נכון וראוי, משום שלא מדובר על 6 מיליון, אלא על אחד, ועוד אחד, ועוד אחד... מן הראוי להפוך את הביטוי על פניו: "לכל שם יש איש", מאחר שכדי להבין את גודל הזוועה צריך לחשוב על אדם אחד, עם פנים, דמות, עשייה לפני שנספה.

על הגבורה

יש לנו מסורת בת 2000 שנה בשיח על הגבורה: מסוקרטס ואפלטון ועד ימינו. מידות האופי של הגיבור הן תמיד בדרך האמצעית. כשם שנדיב אינו קמצן ואינו פזרן, כך גם הגיבור מצוי על הדרך האמצעית בין שני קטבים לקויים: אמיץ שהוא היפוכו של פחדן אך גם פזיז, אל מול אמיץ שהוא זהיר. גיבור הוא מי שיודע לפעול כראוי במצב של סכנה. בהקשר של מלחמת העולם השנייה מוצאים את הגבורה בתחומים שונים, שכולם דוגמאות מובהקות של גבורה.

(1) לחימה: העם היהודי לחם בנאצים בהיקף מספרי זהה לזה של כל העמים שלחמו בנאצים, למרות שלא הייתה לו מדינה. 1.5 מיליון יהודים לחמו בנאצים במסגרת צבאות העולם, תוך כדי השמדתם של חלקים נרחבים בעמם. ליהודים הייתה השפעה משמעותית – במובן הצבאי – על מיגורה של החיה הנאצית. כ-300 אלף יהודים נספו בצבאות השונים (ביניהם כ-200 אלף בצבא האדום לבדו).

(2) שמירה על צלם אנוש: לאדם במחנה השמדה היה חופש החלטה כמעט אפסי, אך בכל זאת לא מעט, עם יכולת קבלת החלטות. יכול היה למשל להחליט לגבי פרוסת לחם, כאשר גם החלטה לוותר על פרוסת לחם לטובת מי שזקוק לה יותר, היא הגבורה בהתגלמותה. השמירה על צלם אנוש פירושה היה תמיד שמירה על צלם האנוש של שניים – של התורם ושל הזולת לו תרם.

(3) מורדי הגיטאות והפרטיזנים: המרד היהודי בגטו ורשה למשל, היה גם הוא גבורה. היו שתי דרכים להיהרג: למסור עצמך לנאצים או להילחם בהם. כך או כך ברור היה כי המאבק סמלי בלבד וסופו מוות. אך גם מאבק זה היה בגדר שמירה על צלם אנוש וגבורה. מורדי הגיטאות והפרטיזנים בחרו להילחם גם אם נגזר עליהם למות, ובכך היו גיבורים.

(4) חסידי אומות עולם: זוהי תופעה הראויה ללימוד ולהוקרה, משום שלא מובן מאליו היה כי לא-יהודי פועל להצלת יהודי תוך סיכון חייו וחיי משפחתו. גם כאן, עשיית הטוב הן למען עצמם והן למען הזולת, תוך שמירה על צלם האנוש של שני הצדדים, הפכה את החסידים לגיבורים. כאשר נשאלו הם מדוע עשו מה שעשו השיבו כי זו הייתה חובתם, בין אם דתית, לאומית או חברתית.

סודה של הגבורה האנושית, סכס פרופ' כשר, הינו בכך שהגיבורים אינם עושים חשבונות. היסוד הנפשי של הגבורה הוא הרגשת החובה המוסרית לעשות את הטוב, כנגד כל הסיכונים.

קונצרט מחווה לאלמה רוזה, מנהלת תזמורת הנשים באושוויץ

תזמורת סימפונט רעננה חתמה את הכנס בקונצרט מחווה מרגש לאלמה רוזה, מנהלת תזמורת הנשים של אושוויץ, שעם כינור ושרביט מנצחים הפכה חבורת נשים מפוחדות לתזמורת שהנגינה בה הצילה את חייהן. **הגב' הילדה שמחה**, מניצולות תזמורת הנשים ועוזרתה של אלמה רוזה, רגשה בדברים על אלמה והתזמורת. הכנס הסתיים בנגינה ובשירה של "התקווה".